

Sveriges folkskolläraryrinneförbunds verksamhet 1906-1913 samt levnadstecknin...

Sveriges Folkskolläraryrinneförbund

78 A x Br. Folkskolläraryrinneförbund

0

*Rylander.
Särsk.
(Pr)*

SVERIGES FOLKSKOL- LÄRARINNEFÖRBUNDS

VERKSAMHET

1906—1913

SAMT

LEVNADSTECKNING

ÖVER DESS STIFTARINNA

ANNA RYLANDER

STOCKHOLM
AFTONBLADETS TRYCKERI 1914

ÖVERENSÄTTNING
ÖFVER DEN SVENSKA
BIBLIOTEKSBOKSTÄMPEL

VERGÄTT

Handwritten scribbles

ÖFVER DEN SVENSKA

ÖFVER DEN SVENSKA

ÖFVER DEN SVENSKA

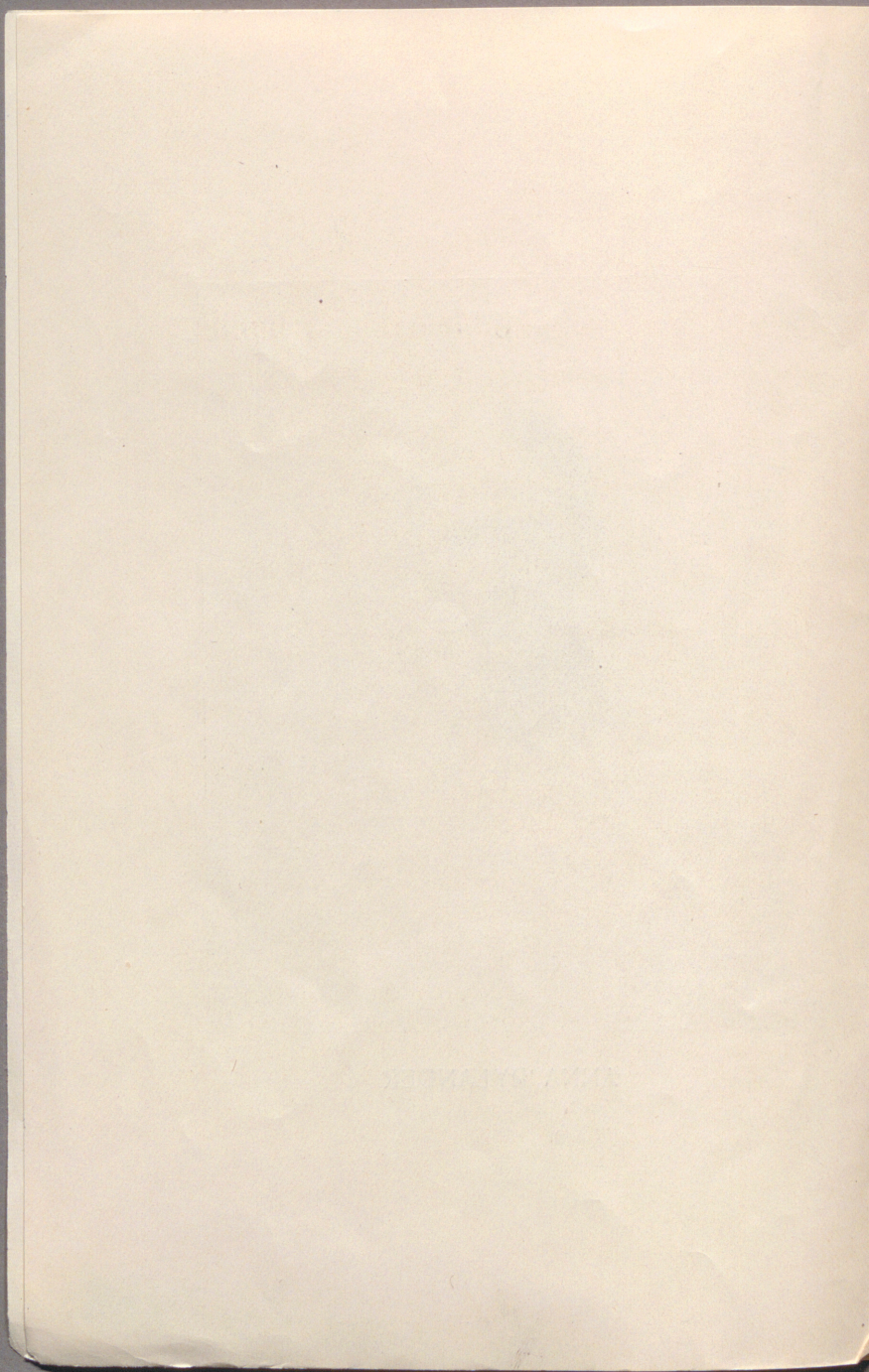
Kungl. biblioteket

0 0000 000103586

ANNA RYLANDER

Sveriges folkskolläraryrkesförbunds verksamhet 1906—1913.

Under lång tid hade saknaden av en sammanslutning mellan Sveriges folkskollärarinnor varit kännbar. Inför de många gemensamma intressena, som krävde enig samverkan, stod kåren utan möjlighet till gemensamt arbete, och alla de tusentals medlemmarna ägde ingen personlig kännedom om varandra.

Ett steg till samling togs 1905, då bland Stockholm lärarinnor bildades föreningen Lärarinnornas Diskussionsklubb. Genom den väckelse till gemensamt arbete för kårens såväl pedagogiska som ekonomiska intressen och den kännedom om kamratkretsen, som åstadkoms genom denna förening, togo tankarna på en sammanslutning över hela landet fastare form. Så kom 1906 års löneroglering, då den likställighet, som alljämt funnits mellan lärare och lärarinnor rubbades, i det att lärarne erhöilo högre ålderstillägg. Möjligheten för lärarinnorna att avvärja detta slag inskränktes genom bristen på sammanslutning; att påverka riksdagsmännen i deras hemtrakter genom ortens lärarinnor och sålunda fördela det omfattande arbetet var uteslutet, då man saknade kännedom om dessa lärarinnor. Behovet av en landsorganisation framstod klarare än någonsin.

På inbjudan av lärarinnan i Stockholm fröken Anna Rylander, sammankommo lärarinnor från skilda delar av landet till ett möte i huvudstaden å Kvinno-

klubbens lokal annandag påsk den 16 april 1906. Mötet, som fortsatte även följande dag, präglades av entusiasm för den nya sammanslutningen, som under namn Sveriges Folkskolläraryrkesförbund skulle »befrämja enig samverkan mellan landets folkskolläraryrkesfröknor för tillvaratagande av pedagogiska och ekonomiska intressen». Interimsstadgar antogs, och centralstyrelse valdes för sammanhållning av de på skilda orter verkande lokalföreningarna. Verkställande utskottet av denna centralstyrelse förlades till en början till Malmö, och förbundets första ordförande blev fröken Stina Hellgren samt dess sekreterare fru Lina Green-Nilsson, båda anställda vid Malmö folkskolor.

Redan första året omfattade förbundet 228 medlemmar, fördelade på sju kretsar, och arbete erbjöd sig genast i rikt mått. Efter riksdagens antagande av det framlagda löneförslaget förestod under hösten samma år löner regleringar i städer och å andra större orter. Förbundets verksamhet inriktades på att hålla dessa orters lärarinnor à jour med de förslag, som framlagts på de skilda platserna, och för övrigt verka stödjande vid arbetet för förbättrade lönevillkor.

År 1907 blev ett märkesår i det nya förbundets historia. Dess medlemmar på vitt skilda orter, som hittills samarbetat genom brevväxling, bereddes tillfälle till personligt sammanträffande å ett allmänt folkskolläraryrkesmöte i Jönköping den 31 juni och följande dag. Med intresse och allvar diskuterades flera av skolans mest brännande spörsmål, — om obligatorisk slöjd, om lämpligaste tiden för undervisning i huslig ekonomi m. m., varjämte fråga väcktes om en tidning för tillvaratagande av intressen, som beröra lärarinnorna samt flickornas undervisning. Vid en lyckad utfärd bereddes deltagarna tillfälle till närmare bekantskap.

Under påföljande höst förlades centralstyrelsens verkställande utskott till Stockholm, enär dess förut-

varande medlemmar anhöllit att slippa uppdraget. Till ordförande valdes fröken Anna Rylander.

Tyvär blev även hennes ledning av förbundet av kort varaktighet, emedan hennes hälsa inom kort bröts. Den arbetstid, som ännu var henne förunnad, ägnade hon ospard åt förbundet. Spörsmål, för vilka hon nu särskilt verkade, voro om lärarinnornas fortsatta utbildning samt förverkligandet av planerna på eget tidningsorgan. Efter underhandlingar på flera håll överenskomms med styrelsen för den nybildade veckotidningen Dagny, vars syfte var att tjäna kvinnornas intressen, att förbundet i dess spalter skulle få behandla för det samma viktiga frågor. För tillgodoseendet härav ingick fröken Rylander såsom medarbetare i tidningen, och flera artiklar av henne, behandlande nya principer för rättvisa löneförhållanden, visa, hur energiskt hon arbetade till och med från sjukbädden. Efter närmare ett års svårt lidande avled hon den 25 april 1909.

Till hennes efterträdare inom förbundet utsågs lärarinnan vid Stockholms folkskolor fröken Anna Ljungberg, som sedan dess varit förbundets ordförande.

I samband med det stora nordiska skolmötet i Stockholm följande sommar hölls förbundets fjärde årsmöte, vilket i likhet med de föregående omfattade viktiga förhandlingar och angenäma samkväm. På grund av väckta motioner från flera kretsar hade Sveriges Allmänna Folkskolläraryörening till landets lärarinnor utsänt frågan, huruvida de funno sänkt pensionsålder önskvärd. Avgåvos svaren okritiskt, vore fara värt, att lärarinnorna själva bidrogo till ännu ett steg till olikställighet, som säkerligen snart skulle resultera i ytterligare olikhet i lönevillkor. Förbundsmötet uppdrog åt centralstyrelsen och åt lärarinnan i Stockholm fröken Maria Jönsson, som inlett överläggningsämnet, att genom upplysningsarbete om frågans verkliga innebörd förmå

landets lärarinnor att värna om den likställighet, som ännu finnes kvar, vilket uppdrag centralstyrelsen fullgjorde genom utsändandet av cirkulär och fröken Jönsson genom artiklar i tidningar, som kunde nå såväl folk- som småskollärarinnor. Förbundets nödvändighet som vakt om lärarinnornas allra viktigaste lifsintressen konstaterades; utan denna sammanslutning skulle såväl ett allmännare meningsutbyte som sammanhållning vid ett viktigt besluts fattande omöjliggjorts. Vid samma tillfälle redogjorde stadsfullmäktigen i Köpenhamn lärarinnan fröken Johanne Blom på ett synnerligt intressant sätt för de danska lärarinnornas kamp för rättigheten för kvinnor att bli överlärare vid huvudstadens folkskolor. Vid ett möte följande dag, vilket var förbundets första offentliga framträdande, behandlades frågan om kvinnliga överlärare ytterligare, och anföranden höllos av förbundets ordförande, fröken A. Ljungberg, inspektörerna Rolsted från Köpenhamn och Svendsen från Kristiania samt lärarinnorna Emma Kruse från Bergen och Anne Bruun från Köpenhamn, vilka redogjorde för frågans läge på respektive platser. Till stor del genom fröken Ljungbergs fortsatta arbete fördes frågan vidare inom Stockholm; flera artiklar härom av hennes hand inflöto i Dagny, och genom hennes påverkan väcktes motion inom stadsfullmäktige om rätt för kvinnor att söka och innehava överlärarbefattning. Rättigheten erhöles 1912.

Då det för Sveriges Allmänna Folkskollärareförening gällde att undersöka de grunder, på vilka en blivande lönereglering kunde byggas, sammankallade dess centralstyrelse lärare och lärarinnor från skilda delar av landet till en konferens i febr. 1911. Förbundet representerades härvid av sin ordförande.

Mot slutet av året inlämnade samma centralstyrelse till regeringen en petition om lönereglering, i enlighet

med de principer, som av konferensen uttalats. Till stöd för denna petition insamlade nämnda förening uppgifter om folkskollärares samt folk- och småskollärarynnors levnadskostnader, grundade dels på bokföring, dels utvisande det oundgängligt nödvändiga efter förhållandena på olika orter. På grund av att förfrågningar härom gjordes under sommarferierna, inkommo från folkskollärarynnor ett fåtal uppgifter, vilket gjorde statistiken mycket ofördelaktig. I uppgiften om det nödvändiga existensminimet hade också lärarinnorna varit alltför anspråkslösa. Stockholmskretsen av S. F. väckte då motion om, att förbundet måtte föranstalta om insamlande av rikligare material till ny statistik. Detta omfattande arbete kröntes med framgång; uppgifter om lefnadskostnader, grundade på bokföring, inkommo från 120 folkskollärarynnor från alla delar av vårt land, och statistiken, verkställd av samma personer, som S. A. F. för samma ändamål anlitat, utvisade med en kronas skillnad, att medelutgifterna för lärarinnorna äro fullständigt lika höga som för lärarna. Denna statistik inlämnades av centralstyrelsen till regeringen och har remitterats till den lönenämnd, som följande år utnämndes av Kungl. Maj. På grundvalen av samma uppgifter utarbetade centralstyrelsen statistik, omfattande dels lärarinnornas försörjningsplikt av anhöriga, dels de extra inkomster, som äro möjliga att erhålla, av vilken statistik centralstyrelsen vid tillfälle vill göra bruk. För andra gången under kort tid hade det visat sig, hur oundgängligt nödvändig vår sammanslutning är.

Detsamma skulle under år 1913 ytterligare fastslås icke mindre än tvenne gånger. Den ofördelaktiga särställning kvinnorna fått i kommitterades och sedermera även i regeringens förslag till lag om allmän folkpensionering, uppkallade kvinnor från skilda samhällslager till protest. Representanter för 15 olika kvinno-

föreningar, bland dem Sveriges Folkskolläraryrkesförbund, sökte genom anordnande av möten med diskussioner verka för för kvinnorna förmånligare bestämmelser. Den av riksdagen fastställda lagen gav kvinnorna något förbättrade pensionsvillkor.

Med anledning av inkomna klagomål från en folkskolläraryrkesförbunds medlem i Roslagen fastställde Regeringsrätten domkapitlets utslag, att nämnda lärarinna hade att nöja sig med den bostad av ett rum och kök, som församlingen tilldelat henne, då uppgift om bostadens beskaffenhet lämnats i den annons, som föranlett henne att söka tjänsten, och hon dessutom besett skolan, innan hon antagit platsen. Ehuru särskilda omständigheter förelågo, skulle möjligen detta utslag kunna användas som prejudikat, då någon bestämd lag i berörda hänseende ej finnes. Genom uttalande i skolpressen har förbundets centralstyrelse sökt inför skolmyndigheterna framlägga alla de skäl, som i humanitärt och hygieniskt hänseende tala för bibehållande av den praxis, som framvuxit ur rättvisa krav under decennier och som tillerkänt folkskolläraryrkesförbundets medlemmar två rum och kök. I detta förbundets uttalande hava instämt närmare 600 lärarinnor, vilka ej ännu äro anslutna till vår organisation. Alltjämt ökas dock den kamratkrets, som inser betydelsen och nödvändigheten av vår sammanslutning. Förbundet räknade vid 1913 års slut 473 medlemmar, fördelade på 14 kretsar.

Under de senaste åren hava jämte förbundsmöten i viktiga frågor ordnats överläggningar med ombud, utsedda av de olika kretsarna. Vid 1913 års ombudsmöte, hållet under påsken, överlämnades vid festligt samkväm en minnesgåva från förbundet till dess mångåriga sekreterare, fröken Rosalie Lindgren, som av sagt sig uppdraget. Förbundets nya sekreterare blev fröken Gerda Nystedt.

Årets förbundsmöte hölls i samband med det allmänna folkskolläraryrket i Lund, varvid ordföranden redogjorde för läget av den väntade löneregleringen. Föregående dag hade fröken Ljungberg på anmodan inför ombud från S. A. F:s kretsar inlett diskussion om de önskade riktlinjerna för denna lönereglering, varvid hon hävdade principen »lika lön för lika arbete» med den modifikation, att familjeförsörjare, såväl manlig som kvinnlig, tillerkännes särskilt lönetillägg. Om dessa båda principer, som länge varit föremål för kårens överläggningar och av flertalet accepterats, hade i det stora hela samförstånd uppnåtts vid ombudens diskussion; sättet för deras rättvisa tillämpning gav emellertid anledning till livliga meningsutbyten.

Ett par praktiska företag av mera märklig art hava planlagts inom tvenne av förbundets kretsar. Stockholmskretsen, Lärarinnornas Diskussionsklubb, grundade nämligen genom sin ordförande, fröken Anna Rylander, år 1908 en husmoderskola för från folkskolan utgångna flickor i avsikt att därigenom verka för hemmens höjande. Skolan förlades först till Bränninge i närheten av Södertälje, men flyttades snart till Färsna gård i Uppland. Hösten 1910 frigjordes skolan från förbundets överinseende och en understödsförening, Stockholms Folkskollärarinnors Husmoderskola, bildades med uppgift att med årsavgifter m. m. ekonomiskt stödjade skolan. Styrelsen utgöres dock till största delen av lärarinnor; dess ordförande och sekreterare innehava samma funktioner inom Stockholmskretsen av förbundet. Skolan har numera årligt anslag av Stockholms stad samt står under dess folkskolestyrelsens inspektion.

Vid förbundsmötet i Stockholm 1908 framlades av fröken Adèle Wetterlind i Jönköping förslag till ett studie- och rekreationshem för folkskollärarinnor.

Enligt detta förslag skulle det bliva möjligt för

lärarinnor att under ferierna vinna effektiv recreation, på samma gång de genom studier i olika ämnen under skickliga lärares ledning med allvar arbetade på förvärvandet av kunskaper. Studier under pågående skolarbete äro för de flesta alltför ansträngande, och resor äro tyvärr alltför dyrbara för flertalet av kåren. Rekreations- och studiehemmet ville söka ersätta dessa båda bildningsvägar. Med stor energi och sällsynt kärlek för den vackra uppgiften har fröken Wetterlind arbetat för realiserandet av sina planer; jämte det att hon uppsökt en för ändamålet särdeles lämplig plats, har hon samlat medel till företagets start. Möjligen torde kåren inom kort tid få glädjen se hemmet förverkligat.

Levnadsteckning över Anna Rylander.

För sin tillkomst står förbundet särskilt i skuld till folkskollärarinnan i Stockholm fröken Anna Rylander.

Anna Alfrida Rylander föddes i Norrköping den 3 nov. 1854. Redan vid 19 års ålder efter i Stockholm avlagd folkskolläraryrksexamen tjänstgjorde hon vid Bränninge folkskola i närheten av Södertälje, varifrån hon år 1878 sökte och erhöll anställning vid Östermalms folkskola i huvudstaden.

Den unga lärarinnan med den ståtliga gestalten och det intelligenta ansiktet befann sig snart i främsta ledet bland de lärarkrafter, som inom Stockholms folkskolor verkade för kårens höjande. I åtskilliga år tillhörde hon lokalstyrelsen av Sveriges Allmänna Folkskolläraryrksförening, där hon efter att länge ha varit sekreterare blev föreningens vice ordförande. I många kommittéer, tillsatta för såväl pedagogiska som sociala intressen, var hon en verksam medlem och var tvenne gånger, åren 1890 och 1900, medlem av bestyrelserna för de nordiska skolmötena.

Med hög intelligens och ovanlig arbetsförmåga förenade hon ett vaket och varmt intresse för sociala förbättringar och humanitära strävanden. För studier i nämnda riktningar företog hon vidsträckta resor till Finland, Ryssland, Tyskland, Frankrike, Belgien, Holland, England och Skottland. Då staten första gången utdelade resestipendier till folkskolans lärarepersonal, var Anna Rylander en av stipendiaterna. På sina resor stu-

derade hon överbyggnader på folkskolan, flickornas undervisning i slöjd och hemlig ekonomi m. m.

Med den hjärtats och huvudets bildning, som hon förenade, var det ju naturligt, att hon var en skicklig och intresserad lärarinna, värderad och avhållen av kamrater och elever. Den riktning hennes intressen mer och mer togo, visar huru varmt hon kände för skolans barn. Jämte det, att hon alltjämt ägnade sina krafter åt sin egen kårs viktiga spørsmål — under de senaste åren särskilt lärarinnornas — var hon med bland initiativtagarna till de sociala sammanslutningar, som efter hand trädde i verksamhet för barnens bästa, arbetsstugorna, feriebarnsrörelsen, husmoderskolor för folkskolans barn m. m. I föreningen Östermalms arbetsstuga påtog hon sig redan från dess första år, 1887, en god del av arbetsbördan, och på den krävande posten som sekreterare i föreningen för utsändande av feriebarn stod hon från början av denna rörelse, till dess hennes arbetsdag var slut. Kraftlös och sjuk släpade hon sig sista sommaren av sitt liv till järnvägsstationen för att sända i väg sina kära feriebarn och få del av deras glädje. Ty detta att känna varmt för andra var hennes starka sida. I många år offrade hon sina sommarferier för att i ett av stadens skolhus bereda en tillfällig bostad åt de skaror av landsbygdens skolbarn, som under sina lärares och lärarinnors ledning kommo för att bese huvudstaden. Redan första sommaren, 1897, mottog hon 1,400 små gäster, vilka hon omhuldade med största omsorg.

Då sjukdomen — kräfta — redan satt sin stämpel på henne, arbetade hon med brådskande energie för att få till stånd en husmoderskola för folkskoleflickor. I augusti 1908 hade hon glädjen att få se den börja sin verksamhet i Bränninge, varifrån den dock efter omkring ett år flyttade till Färsna gård nära Norrtälje.

Skolan ledes fortfarande efter den plan, som av dess stiftarinna utarbetats. Redan har skolan utsänt många elever, väl rustade att som god hjälp biträda vid skötandet av egna eller andras hem med de anspråk man på grund av deras ålder kan ställa på dem.

Vid sidan av denna mångskiftande verksamhet utåt var Anna Rylander ett stöd för de sina. I sitt hem vårdade hon sin åldrige fader och en föräldralös, minderårig fosterson.

Hennes rika medkänsla ville gärna omfatta allt svagt och lidande. Hon var en de »värnlösas vän». Varje morgon på väg till skolan hälsades hon med gnäggningar av ett par åkarhästar, vilka hon vid en hållstation brukade traktera med godsaker, och en hel flock duvor gjorde sig dagligen påmint vid hennes fönster, där de alltid funno något ätbart.

Känsla för rättvisa var även ett för henne utmärkande drag. Med den kraft, som tillhörde hennes naturell, reagerade hon därför starkt — måhända någon gång utmanande — mot varje steg i riktning att tilldela folkskolans lärarinnor en sämre ställning än dess lärare. Ehuru hon härigenom uppoffrade mångt för henne dyrbart vänskapsförhållande, gick hon dock sin väg fram med det glada mod, som var utmärkande för henne och som intet förmådde rubba.

Den 25 april 1909 befriades hon genom döden från sitt långa, svåra lidande. På hennes grav restes våren 1910 en enkel men vacker vård; kostnaden härför bestreds till större delen av Sveriges Folkskolläraryrkesförbund.

En föregångerska var hon, vars minne sent skall glömmas av dem, som sträva till samma mål för vår kår och till samma mål för vårt lands kvinnor.

Stockholm i mars 1914.

Maria Jönsson.

